

## **STRATEŠKO UPRAVLJANJE SPECIJALNIM REZERVATOM PRIRODE „OSREDAK” U FUNKCIJI RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA**

**Nemanja Josifov<sup>1</sup>, Marko Sedlak<sup>1</sup>, Milan Mladenović<sup>1</sup>,  
Andrijana Stanković<sup>1</sup>**

**Apstrakt:** Razvoj održivog turizma nameće se kao jedan od prioriteta očuvanja životne sredine. Implementacija donetih planskih dokumenata od krucijalnog je značaja za sistemsko upravljanje zaštićenim područjima. U radu je analizirano strateško upravljanje na studiji slučaja Specijalnog rezervata prirode „Osredak” u funkciji razvoja održivog turizma. Cilj rada je ukazivanje na konflikt koji postoji između održivog turizma sa jedne strane i ostalih privrednih delatnosti sa druge strane. U tom kontekstu, u fokusu istraživanja su promene u nameni korišćenja zemljišta, transformacija industrijske delatnosti, razvoj saobraćajne infrastrukture, zanatstva i trgovine. U radu su istaknute glavne prirodne i antropogene turističke vrednosti kao potencijalni pokretači za razvoj turizma. Razmatrane su i perspektive za saradnju Grada Kruševca i opštine Trstenik na čijem području se nalazi Specijalni rezervat prirode „Osredak”. Primenom SWOT analize izvršena je sistematizacija ključnih snaga, slabosti, potencijala i pretnji iz okruženja kako bi se sadržajnije interpretirale i shvatile mogućnosti kojima pomenuti prostor raspolaže, a koje su u funkciji razvoja turizma.

**Ključne reči:** SWOT analiza, strateško upravljanje, održivi turizam, SRP „Osredak”

## **STRATEGIC MANAGEMENT OF THE SPECIAL NATURE RESERVE „OSREDAK” AS A FUNCTION OF THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM**

**Abstract:** The development of sustainable tourism is emerging as one of the priorities of environmental protection. The implementation of adopted planning documents is of crucial importance for the systematic management of protected areas. The paper analyzes the strategic management of the case study of the Special Nature Reserve „Osredak” in the function of developing sustainable tourism. The paper aims to point out the conflict that exists between sustainable tourism on the one hand and other economic activities on the other. In this context, the focus of research is on changes in the purpose of land use, the transformation of industrial activity, development of transport infrastructure, crafts, and trade. The paper highlights the main natural and anthropogenic tourism values as potential drivers for the development of tourism. Perspectives for cooperation between the City of Kruševac and the municipality of Trstenik, on whose territory the Special Nature Reserve

---

<sup>1</sup> Univerzitet u Beogradu, Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, 11000 Beograd, Srbija,  
e-mail: nemanja.josifov@gef.bg.ac.rs; maresedlak1@gmail.com;  
www.milanmladenovic@gmail.com; stankovicandrijana77@gmail.com

## **Strateško upravljanje specijalnim rezervatom prirode „Osredak“ u funkciji razvoja održivog turizma**

---

„Osredak“ is located, were also discussed. By applying a SWOT analysis, the key strengths, weaknesses, opportunities, and threats from the environment were systematized to more meaningfully interpret and understand the opportunities that the mentioned area has, which are in the function of tourism development.

**Keywords:** SWOT analysis, strategic management, sustainable tourism, SNR „Osredak“

### **UVOD**

Turizam i lokaliteti geonasleđa imaju značaj za lokalni i regionalni razvoj (Joksimović i Golić, 2019; Gajić i Vujadinović, 2020), ekonomski razvoj regije ili države (Malinić, 2019), transformaciju teritorije (Sedlak, Šabić & Vujadinović, 2020). Održivi turizam predstavlja uspostavljanje pozitivnog odnosa i veze između razvoja turizma i zaštite životne sredine, tj. sklad ekonomskih i ekoloških interesa. Najčešće je to ekoturizam u kome se kroz volonterske aktivnosti, učenje u prirodi i edukaciju pomaže zaštita prirodnih vrednosti (Mitrović, Isakov i Protić Eremić, 2019). Masovnost turističkih kretanja ka prirodnim predelima i zaštićenim područjima, dovodi do prevazilaženja principa održivog turizma (Belij i Đurđić, 2019). Uticaj turističke infrastrukture na životnu sredinu može biti pozitivan (edukacija stanovništva) i negativan (gubitak prirodnih vrednosti i zagađenje) (Jakovljević i Đurđić, 2021).

Na brojnim studijama u Srbiji konstatovan je konflikt između strateškog upravljanja zaštićenim predelima i razvoja turizma: u parku prirode Rusanda u vezi sa razvojem banjskog naselja i turističke infrastrukture (Obradović, 2019), u predelu izuzetnih odlika Ovčarsko-Kablarskoj klisuri između verskog i ekoturizma na jednoj strani i zaštite prirodnih i kulturnih dobara (Mihajlović, Mihajlović i Milinčić, 2019), razvoja etno-eko kompleksa Carske bare i Belog Blata i očuvanja zaštićenog prirodnog dobra SRP „Carska bara“ (Tešić i Bajčetić, 2019), zaštite limnoloških objekata (Stanković, 2019).

Cilj ovog rada je predočavanje konflikta između privrednih delatnosti koje se odvijaju u neposrednom okruženju ovog zaštićenog područja i razvoja održivog turizma koji bi se zasnivao na očuvanju prirode. Tu dolazi do sučeljavanja ekonomskih interesa u vidu razvoja privrede (poljoprivrede, industrije, saobraćajne infrastrukture) i ekoloških interesa. Polazne hipoteze u ovom radu su:

- Implementacija donetih planskih dokumenata doprinosi razvoju održivog turizma na području Specijalnog rezervata prirode „Osredak“;
- Razvoj turizma na teritoriji Specijalnog rezervata prirode „Osredak“ pospešuje ostale privredne delatnosti u okolini zaštićenog područja, a koje su u funkciji očuvanja prirode;
- Proglašenje Specijalnog rezervata prirode „Osredak“ utiče na razvoj svesti kod ljudi o značaju zaštite životne sredine.

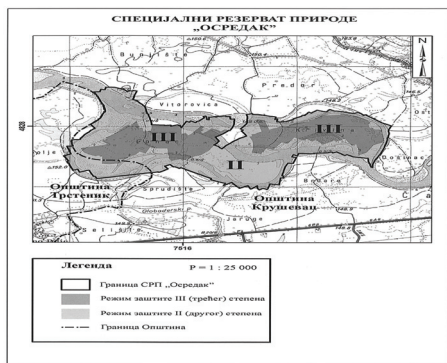
### **PODRUČJE I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA**

Specijalni rezervat prirode „Osredak“ se nalazi u centralnom delu Republike Srbije, na obalama Zapadne Morave na površini od 245,75 ha (План управљања СРП „Осредак“ за период 2021-2030). Pripada teritoriji Grada Kruševca (katastarske opštine: Bela Voda, Kukljin, Globoder), dok manjim delom na jugozapadu i zapadu ulazi u sastav katastarske opštine Bresno Polje, koja je deo opštine Trstenik (Službeni glasnik RS, br. 17/2020 i 109/2022). Lociran je nedaleko od državnog puta IA reda Pojate-Preljina (budućeg autoputa Moravski koridor), koji je u izgradnji, državnog puta IB reda (Pojate-Gostun), kao i državnog puta IIA reda (Višanovac-Mijatovac) (Službeni glasnik RS, br. 105/2013, 119/2013 i 93/2015). Deonica željezničke pruge Stalać-Kraljevo prolazi u blizini SRP „Osredak“.

U radu će biti analizirana strateška dokumenta doneta u cilju efikasnog upravljanja SRP „Osredak” i njihov značaj za razvoj održivog turizma. Podaci će biti korišćeni iz publikacija: Program upravljanja Specijalnim rezervatom prirode „Osredak” za 2020, 2021. i 2022. godinu, Plan upravljanja Specijalnim rezervatom prirode „Osredak” za period 2021-2030. godine<sup>2</sup>, Program razvoja turizma Grada Kruševca za period 2019-2024. godine, podaci sa sajta Zavoda za zaštitu prirode Srbije, Ministarstva zaštite životne sredine. Korišćeni su metod geografske analize, komparativni metod i SWOT analiza za sistematizaciju najznačajnijih prednosti, nedostataka, potencijala i pretnji po SRP „Osredak”.

### ZNAČAJ STRATEŠKOG UPRAVLJANJA ZA RAZVOJ ODRŽIVOG TURIZMA NA PODRUČJU SRP „OSREDAK”

Zavod za zaštitu prirode Srbije dostavio je Ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine Studiju zaštite Specijalni rezervat prirode „Osredak” (25.12.2013. godine). Postupak zaštite pokrenut je 25. juna 2018. godine (Ministarstvo zaštite životne sredine, 2018). Vlada Republike Srbije je usvojila Uredbu o proglašenju SRP „Osredak” (27.02.2020. godine) koja je štampana u Službenom glasniku RS, broj 17, a stupila je na snagu 07.03.2020. godine. U ovom dokumentu napominje se da se „Osredak” stavlja pod zaštitu kao prirodno dobro od regionalnog, odnosno velikog značaja i svrstava se u II kategoriju zaštite u cilju očuvanja močvarnih staništa u dolini Zapadne Morave (rukavaca, mrtvaja i desetine novonastalih jezera, kao i paleozojskih kristalastih škrljajaca). Uredba je dopunjena 2022. godine. Najveći deo zaštićenog područja je u privatnom vlasništvu (99,63%). II stepenom zaštite zahvaćeno je 62,60%, a III stepenom zaštite 37,40% površine SRP „Osredak”.



Karta 1: Režimi zaštite SRP „Osredak”  
Izvor: Službeni glasnik RS,  
br. 17/2020 i 109/2022



Slika br.1: Centar naselja Bela Voda  
Izvor: N. Josifov, 2021.

Na području pod režimom III stepena zaštite vrše se upravljačke intervencije u cilju unapređenja zaštićenog područja i seoskih domaćinstava, uređenje objekata kulturno-istorijskog nasleđa i tradicionalnog graditeljstva, očuvanja tradicionalne delatnosti.

<sup>2</sup> Pre izrade Studije zaštite – Specijalni rezervat prirode „Osredak” Zavoda za zaštitu prirode Srbije 2013. godine nisu bili poznati radovi vezani za floristička istraživanja, te su podaci o flori i vegetaciji bili deo pomenute Studije preliminarnog karaktera (Stojković i dr., 2013). Na novija istraživanja teritorije SRP „Osredak” ukazuje rad: „Pregled flore Specijalnog rezervata prirode „Osredak” deceniju nakon završetka studije zaštite” gde su prikazani novi rezultati istraživanja biljnih vrsta i predočeni problemi zbog uticaja čoveka (Petrović i sar., 2022).

## **Strateško upravljanje specijalnim rezervatom prirode „Osredak“ u funkciji razvoja održivog turizma**

---

Strogo se zabranjuju aktivnosti koje bi narušile autentičnost prostora. Jedino je moguća izgradnja manjih objekata za prezentaciju prirodnih vrednosti; rekreativni, sanacioni i naučnoistraživački ribolov; obavljanje naučnoistraživačkih radova; monitoring stanja životne sredine. Na području SRP „Osredak“, na površinama režima zaštite II stepena, sprovodi se aktivna zaštita radi očuvanja i unapređenja prirodnih vrednosti (mere upravljanja populacijama divljih biljaka i životinja). Radovi i aktivnosti ograničavaju se na: izgradnju manjih objekata za prezentaciju prirodnih vrednosti; regulaciju i delimično pregrađivanje vodotoka u letnjem periodu; održavanju postojeće staze i makadamskih puteva; ribolov (na pojedinim delovima vodotoka, koji su značajni za reprodukciju, može se zabraniti); sakupljanje i transport otpada.

Upravljanje područjem SRP „Osredak“ povereno je „Javnom komunalnom preduzeću Kruševac“. Upravljač je ovlašćen i dužan da: organizuje čuvarsku službu; obeleži zaštićeno područje i područje zaštitne zone; donese desetogodišnji plan upravljanja, godišnji program upravljanja i akt o unutrašnjem redu i čuvarskoj službi; vodi evidencije o prirodnim vrednostima i ljudskim aktivnostima; obaveštava korisnike zaštićenog područja i zaštitne zone o mogućnostima za obavljanje radova i aktivnosti; utvrđuje i naplaćuje naknade za korišćenje zaštićenog područja; analizira sprovođenje Plana upravljanja (Službeni glasnik RS, br. 17/2020 i 109/2022). U Planu upravljanja SRP „Osredak“ za period 2021-2030. godine se navodi da će Upravljač, uz saradnju sa lokalnom samoupravom učestvovati u reviziji i usklađivanju postojećeg Prostornog plana Grada Kruševca i opštine Trstenik u cilju uklapanja zaštićenog područja u njihove prostorne planove<sup>3</sup>. Upravljač će biti uključen i u izradu Regionalnog prostornog plana posebne namene, kao i Planova detaljne regulacije koji u obuhvatu sadrže prostor SRP „Osredak“ (План управљања ЦРП „Осредак“ за период 2021-2030).

U Planu upravljanja SRP „Osredak“ za period 2021-2030. godine, kao i u Programima upravljanja SRP „Osredak“ za 2020, 2021. i 2022. godinu posebno su istaknuti ciljevi razvoja turizma kroz promociju<sup>4</sup> i obeležavanje značajnih datuma (Dan zaštite prirode – 11. april, Dan planete zemlje – 22. april, Dan životne sredine – 5. jun), organizovanje školskog časa u osnovnim školama, saradnja sa turističkim organizacijama Kruševca i Trstenika.<sup>5</sup> Od interesa je i partnerstvo sa lokalnim stanovništvom, susednim upravljačima zaštićenih područja kao i fakultetima (terenske nastave) (Програм управљања ЦРП „Осредак“, 2020). Posebno je naglašen značaj promocije nekadašnje banje Bela Voda (danas turističko selo). Zbog održavanja letnjih škola beogradskih fakulteta, prozvano je „univerzitetskim selom“. Manifestacija „Belovodska rozeta“ i književna kolonija „Moravski carostavnik“ doprinose razvoju ovog naselja. Značajni kulturno-istorijski spomenici su: pismenica iz neolita, velika česma obnovljena 1847. godine, Spomen crkva iz 1934. godine, oko 420 majdana belovodskog peščara, Park skulptura, Muzej klesarstva i vajarstva Moravske škole. Stav Upravljača je da se turizam može razvijati u više oblika: školski, poslovni, sportsko-rekreativni, manifestacioni, seoski i zdravstveni turizam. Veliku zainteresovanost za promociju istraživačkog područja ima ekološko turističko društvo „Belovodski peščar“ iz Bele Vode (Програм управљања ЦРП „Осредак“, 2021). Planira se izrada projekta za

<sup>3</sup> U Planu razvoja opštine Trstenik za period 2021-2027. ne pominje se SRP „Osredak“.

<sup>4</sup> Vršila bi se putem postavljanja informativnih tabli na prilaznim mestima i eko pulta na prometnim mestima po Kruševcu, deljenja propagandnog materijala, internet prezentacija, TV i radio stanica

<sup>5</sup> Naglašena je i saradnja koju Upravljač ima sa Zavodom za zaštitu prirode Srbije, nadležnim inspekcijским organima (republičkim i lokalnim), Institutom za krmno bilje – Kruševac, Institutom za održivi razvoj i zaštitu životne sredine „Zeleni krug“ (koji je u „Eko listu“ promovisao SRP „Osredak“). U cilju edukacije i promocije turizma, povodom Svetskog dana biodiverziteta, Zavod je u saradnji sa upravljačem SRP „Osredak“, JKP Kruševac i Institutom za krmno bilje, 20. maja 2022. godine organizovao edukativni obilazak rezervata. Ovom prilikom je predstavljena raznovrsnost biljnog i životinjskog sveta ovog jedinstvenog područja (Zavod za zaštitu prirode Srbije, 2022).

istraživanje kojim će se utvrditi stanje bara i rukavaca kako bi se osvežile vodom iz Zapadne Morave. Na području SRP „Osredak” ne postoje turistički objekti. Iako se o turizmu u pravom smislu te reči, ne može govoriti, postoji potencijal za razvoj ekoturizma (Програм упрљања СРП „Осредак”, 2022).

## **POTENCIJALI I OGRANIČENJA ZA RAZVOJ ODRŽIVOG TURIZMA NA PODRUČJU SRP „OSREDAK”**

Razvoj turizma na području SRP „Osredak” može dati snažan impuls revitalizaciji privrede. Od poljoprivrednih delatnosti dominiraju ratarstvo i povrtarstvo, proizvodnja voćarskih i vinogradarskih kalemova. Razvijeno je klesarstvo i neimarstvo. Najznačajniji faktor koji ugrožava SRP „Osredak” je eksploatacija rečnih sedimenata, naročito na desnoj obali Zapadne Morave (belovodski deo). To dovodi do zagađenja vode u rukavcima na desnoj obali reke. U blizini rezervata se nalaze objekti za eksploataciju i separaciju šljunka i peska. Kamioni i bageri povećavaju nivo buke i ispuštaju štetne materije. Zemljište se zagađuje upotrebom raznih hemijskih preparata u poljoprivredi. Područje je pogodno za kontrolisan lov i ribolov. Na stanje flore i faune na zaštićenom prostoru negativno utiču nekontrolisan lov i krivolov i seča drvenaste i žbunaste vegetacije što dovodi do povećanja intenziteta erozije). U budućnosti, potencijalne pretnje po živi svet SRP „Osredak” mogu da predstavljaju prirodne nepogode.

Tabela br.1: SWOT analiza SRP „Osredak”

<b>SNAGE:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- jedinstvena priroda i hidrološke vrednosti</li><li>- povoljan geografski položaj</li><li>- saobraćajna pristupačnost</li><li>- postojanje komplementarnih turističkih vrednosti u okolini</li><li>- veliko bogatstvo flore i faune</li><li>- povoljni klimatski uslovi</li></ul>	<b>SLABOSTI:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- delatnosti čoveka kojima se narušava stanje prirode SRP „Osredak”</li><li>- nizak nivo svesti stanovništva o značaju očuvanja ovog prirodnog dobra</li><li>- oskudna prezentacija zaštićenog prostora</li><li>- depopulacija naselja zaštićenog područja</li><li>- slaba razvijenost turističke infrastrukture</li><li>- nedovoljna istraživanja</li></ul>
<b>MOGUĆNOSTI:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- razvoj obrazovnog turizma kroz organizovanje poseta učenika i studenata iz Srbije</li><li>- rad na promociji ovog prirodnog dobra</li><li>- implementacija strategija kojima razvijene države sveta čuvaju prirodu ovakvih predela</li><li>- bolja saradnja sa lokalnom samoupravom, turističkim organizacijama</li><li>- organizovanje naučnih istraživanja</li><li>- monitoring o stanju živog sveta</li></ul>	<b>PRETNJE:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>- prirodne nepogode (suše, poplave)</li><li>- opasnost od zagađenja putem voda koje su deo rečnog sliva Zapadne Morave</li><li>- povećanje intenziteta erozije i gubitak zemljišta zbog promene toka Zapadne Morave</li><li>- buka (zbog eksploatacije rečnih sedimenata)</li><li>- neplanska gradnja objekata</li><li>- nesavesno odlaganje komunalnog otpada iz okolnih naselja</li></ul>

Područje SRP „Osredak” ima ogromne mogućnosti za razvoj turizma, zbog jedinstvenog prirodnog pejzaža. Tu je locirana jedna od najbrojnijih populacija žutog lokvanja u Srbiji, a stanište je velikom broju vrsta ptica i zaštićenih životinjskih vrsta (zec, srna, vidra i divlja mačka). Dozvoljene aktivnosti su šetnje edukativnim stazama, vožnje nemotornim čamcima, i aktivnosti tzv. ekoturizma (Туристичка организација Трстеник). U okviru granica zaštićenog područja postoje uslovi za kalemarstvo, proizvodnju zdrave hrane, gajenje lekovitog bilja, pčelarstvo. Stanovništvo može imati višestruke koristi:

## **Strateško upravljanje specijalnim rezervatom prirode „Osredak“ u funkciji razvoja održivog turizma**

---

prodaja predmeta iz domaće radinosti (razvoj zanatstva i domaćih prehrambenih proizvoda), organizovanje smeštajnih kapaciteta za posetioce (План управљања СРП „Осредак“ за период 2021-2030). Bolje mogućnosti za razvoj turizma na području SRP „Osredak“ stvorice izgradnja Moravskog koridora (Lalić i sar., 2022). Kroz edukativne programe, ekoturizam, boravak u prirodi SRP „Osredak“ ima mogućnost da razvije turizam (Програм развоја туризма Града Крушевца за период 2019-2024).

### **ZAKLJUČAK**

Razvoj turizma će u narednom periodu biti usmeren na: ekoturizam, izletnički i turizam posebnih interesa. Naročito je interesantan ovaj poslednji, jer se realizuje kroz različite aktivnosti koje uključuju: posmatranje ptica, foto safari, biciklizam, organizovana pešačenja, kampovanje, lovni i ribolovni turizam. Planirano je održavanje postojećih i formiranje novih edukativnih staza, obeležavanje i održavanje izletišta i vidikovaca, obeležavanje biciklističkih staza i mnoge druge aktivnosti koje bi doprinele razvoju održivog turizma. Za potvrđivanje ili opovrgavanje polaznih hipoteza ovog rada biće potreban duži vremenski period, imajući u vidu kada je područje stavljeno pod zaštitu.

U narednim radovima, istraživanje ovog područja će biti usmereno na geografske potencijale za razvoj turizma SRP „Osredak“: prirodne resurse i prirodne turističke vrednosti, demografske potencijale (dinamika broja stanovništva, starosna, ekonomska i obrazovna struktura stanovništva), moguće konflikte između pojedinih privrednih delatnosti i saobraćajne infrastrukture sa razvojem turizma.

### **ZAHVALNICA**

Istraživanje je sprovedeno na Univerzitetu u Beogradu – Geografskom fakultetu, finansirano sredstvima Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

### **LITERATURA**

Belij, M. i Đurđić, S. (2019). Uloga turizma u upravljanju zaštićenim područjima. U: Filipović, D., Sečеров, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 331-337.

Gajić, M. i Vujadinović, S. (2020). Ruralni turizam kao faktor lokalnog razvoja. U: Đorđević, A., Filipović, D., Marić, M. (ur.): Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 41-48.

Јавно комунално предузеће Крушевац (2020). Програм управљања Специјалним резерватом природе „Осредак“ за 2020. годину. Преузето са: <http://www.jkrkrusevac.co.rs>

Јавно комунално предузеће Крушевац (2021). Програм управљања Специјалним резерватом природе „Осредак“ за 2021. годину. Преузето са <https://www.jkrkrusevac.co.rs>

Јавно комунално предузеће Крушевац (2022). Програм управљања Специјалним резерватом природе „Осредак“ за 2022. годину. Преузето са <https://www.jkrkrusevac.co.rs>

Javno komunalno preduzeće Krusevac (2021). Plan upravljanja Specijalnim rezervatom prirode „Osredak“ za period 2021-2030. Preuzeto sa <https://krusevac.ls.gov.rs>

Jakovljević, T. i Đurđić, S. (2021). Efekti unapređenja turističke infrastrukture na stanje zaštićene prirodne baštine Srbije. U: Filipović, D., Šećerov, V., Đorđević, D. (ured). Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja. Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 261-267.

Joksimović, M. i Golić, R. (2019). Lokaliteti geonasleđa i geoturizam: mogućnost inovativnih strategija lokalnog i regionalnog razvoja u Srbiji. U: Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 211-218.

Lalić, A., Goronja, R., Savić, A. i Radeka, M. (2022). Uloga i značaj izgradnje autoputa E-761 Pojate-Preljina. U: Tubić, V., Fric, S. (ured.): 4. srpski kongres o putevima. Srpsko društvo za puteve „Via Vita“. 25-35.

Malinić, V. (2019, July). The impact of tourism on economic growth and development: the case of the city of Valjevo. In Tourism International Scientific Conference Vrnjačka Banja-TISC (Vol. 4, No. 2, pp. 486-501).

Ministarstvo zaštite životne sredine (2018). Obaveštenje o postupku pokretanja zaštite Specijalnog rezervata prirode „Osredak“. Preuzeto sa <https://www.ekologija.gov.rs/obavestenja/zastita-prirode/obavestenje-o-postupku-pokretanja-zastite-specijalnog-rezervata-prirode-osredak>

Mihajlović, Lj., Mihajlović, B. i Milinčić, M. (2019). Rešavanje konflikta zaštite prirodnih i kulturnih dobara u funkciji održivog razvoja predela izuzetnih odlika „Ovčarsko-Kablarska klisura“. U: Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 267-273.

Mitrović, M., Isakov, Lj. i Protić Eremić, Lj. (2019). Održivi razvoj turizma u prostornom planu područja posebne namene parka prirode „Ponjavica“. U: Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 491-496.

Obradović, D. (2019). Mogući konflikti razvoja banje Rusande u parku prirode „Rusanda“. U: Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 497-502.

Petrović, M., Prijović, M., Živković-Antić, I., Stojanović, V., Vymyslický, T., Stepić, M., ... & Sokolović, D. (2022). An overview of the flora of the special nature reserve „Osredak“ a decade upon the completion of the conservation study. *Zaštita prirode*, 72(1-2), 25-38. UDK: 581.9(497.11-751.3)

Програм развоја туризма Града Крушевца за период 2019-2024. Preuzeto sa <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/Program-razvoja-turizma-grad-a-Krusevca.pdf>

Sedlak, M., Šabić, D., & Vujadinović, S. (2020). The influence of tourism development on the economic structure of the population of Belgrade. *Zbornik radova – Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu*, (68), 23-36. DOI: 10.5937/zrgfub2068023S

Stanković, S. (2019). Zaštita i valorizacija limnoloških objekata. U: Filipović, D., Šećerov, V., Lukić, B., Radosavljević, U., Marić, M. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 247-260.

## **Strateško upravljanje specijalnim rezervatom prirode „Osredak“ u funkciji razvoja održivog turizma**

---

Стојковић, З., Петровић, Б., Грубач, Б., Нешић, Д., Јовић, Д., Симић, С. & Бранковић, С. (2013). Студија заштите – Специјални резерват природе „Осредак“. Завод за заштиту природе Србије, Радна јединица Ниш.

Тешић, О. и Вајчећ, Р. (2019). Управљање природним и културним добром у функцији одрживог развоја на примеру етно-еко комплекса Carska bara – Belo Blato. У: Филипović, Д., Шећеров, В., Лукић, В., Радосављевић, У., Марић, М. (ured.): Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine. Asocijacija prostornih planera Srbije: Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet. 239-246.

Туристичка организација Трстеник. Специјални резерват природе „Осредак“. Преузето са <http://turizamtrstenik.rs/specijalni-rezervat-prirode-osredak/>

Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе „Осредак“ (Службени гласник РС, бр. 17/2020 и 109/2022)

Уредба о категоризацији државних путева (Службени гласник РС, бр. 105/2013, 119/2013 и 93/2015)

Завод за заштиту природе Србије (2022). Едукативна стаза у SRP „Осредак“ поводом Светског дана биодиверзитета. Преузето са <https://www.zzps.rs>